

Fiskeprodukter spiller også en rolle som aldri før. Vi bruker dem til å bytte med andre livsviktige varer som vi må ha fra utlandet.

De vanskeligheter som til enhver tid oppstår og må løses i denne krigens tid, har myndighetene løst i nøye samarbeid med fiskeriorganisasjonene.

Det er et gledelig tidens tegn at fiskerne no slutter seg mer og mer til sin organisasjon. Det er også gjennom denne de kan være med på sammen med staten å planlegge og få satt i verk de tiltak som framover må gjøres for å holde fiskeriene på høyde med tiden. Og det er mange spørsmål som krever å bli løst.

Det vil være naturlig at fiskernes forskjellige organisasjoner blir sluttet sammen for i samarbeid å vareta fiskerbefolkningens fellesinteresser.

Det er vel enkelte pessimister som kan fortelle at ferskfiskeeksporten vil stagnere når vi igjen får fred. Men det er sikkert at Europa vil ha behov for vår ferskfisk også etter krigen, og når fryse- og kjølerekken er utbygd, kan ingen levere bedre fisk.

Det var tendens til større og større eksport av ferskfisk i årene inntil 1932, men fra da av ble det stagnasjon på grunn av markedslandenes handelspolitikk. Det viser igjen at grunnlaget for økt ferskfiskeeksport var til stede, men den ble kunstig hindret ved handelspolitiske foranstaltninger.

Vi må se fram til nyordningen i Europa som vil bringe rettferdige vilkår for våre næringer, og da er det sikkert at ferskfiskeeksporten vil få et veldig oppsving og at våre fiskere fremdeles kan se framtiden lyst i møte.

FISKE OG FANGST

Eiliv Herdal
i Rulaen-Østø

Et menneske må for å nå lengst mulig arbeide med det som det har anlegg for og har lært. Uten det kan det ikke yte sitt beste. Det samme gjelder for et folk.

Gjennom årtusener har det avpasset seg etter særlige naturforhold. Det har på en måte spesialisert seg etter de kår det har levd under. Livsvilkårene har bestemt dets egenart og satt sitt preg på folket. Her i landet er det framfor alt sjøen som har vært dominerende for størstedelen av befolkningen ved siden av jorda, skogen og fjellet.

Det er som sjøfarere, fiskere og fangstfolk vi har gjort størst innsats. Der har vi nådd lengst. Om det enn kan sies at jordbruket og industrien er de største næringer for så vidt som de beskjeftiger flest folk, kan det ikke overses at fiske og fangst og sjøfart alltid har vært en vesentlig del av livbergingen for befolkningen på Norges umåtelig lange kyst. Det gjelder ikke minst fiskeriet som alltid må vedbli å være hovednæringen for folket på øyene og fjordene langs kysten.

30 % av landet ligger nord for polarsirkelen, og det er fisken i havet ved siden av sel og hval, som har gjort at dette fjell-landet kunde nyttes ut.

En stor del av befolkningen har måttet søke sin næring på havet som sjømenn, fiskere eller som fangere av hval, sel og pelsdyr.

Slik har det vært fra de eldste tider, og slik er det fremdeles.

Vi hadde ca. 11 000 hvalfangere i de antarktiske egner, et par tusen selfangere i Nordishavet, en del overvintrende

fangstfolk på Svalbard og Grønland og 125 000 fiskere hvis vesentligste fiske drives langs kysten, men som også fisker i de arktiske hav fra Novaja Semlja i øst til vestkysten av Grønland i vest.

I Ottars beretning til kong Alfred heter det i det 9. århundre, at nordmenn hadde den beste hvalfangst. Gulatings- og Frostatingsloven har bestemmelser om hval, likeså Magnus Lagabøters landslov.

Hvor stor fangsten har vært har vi ingen opplysninger om, men den har sikkert bare vært til husbruk.

I det 17. og 18. århundre foregikk den norsk-danske konsjonsfangst (privilegiefangst) på Finnmark og Svalbard, men man hører aldri om mer enn 50 norsk-danske fartøyer, mens hollenderne og engelskmennenes flåter talte hundrevis av fartøyer.

Den store fangst på denne tid krevde stor kapital og en nasjonal regjering, hva Norge manglet. Det ble de store og sterke sjøfartsnasjoner som hollenderne og britene som utnyttet denne rikdomskilde, ja utnyttet den i den grad at grønlandshvalen ble ryddet ut og driften døde hen av mangel på råstoff.

Men enno var det en bra bestand av finnhvaler, og selv om disse ikke var på langt nær så verdifulle, så vilde det være umaken verd å jage dem, men til dette trengtes nye metoder.

En økonomisk heldig finnhvalfangst var betinget av en hurtig og lettvinnt utnyttelse av hvalen, og det kunde bare skje ved faste eller flytende stasjonsetablissementer nærmest mulig hvalfeltet. Det var massen som skulde bringe inn tekten.

Og da nordmannen Svend Foyn oppfant granatharpunen og hadde fått denne uteksperimentert, var saken teknisk løst.

Mange selskaper ble startet for fangst på Finnmarkskysten. Den ble drevet med vekslende hell for helt å legges ned i 1904, idet fangsten ble forbudt ved lov. Det var et alminnelig

krav fra fiskerne, som trodde at hvalfangsten var årsaken til dårlige fiskerier.

Etter den målestokk vi no bruker på hvalfangst, var fangsten liten. Foruten fangst på Finnmarkskysten drev selskaper fangst på Svalbard, Island, Shetland, Færøyene, Japan og New Foundland, i alt 29 selskaper.

Denne hvalfangst ble startet og i det hele drevet vesentlig fra Vestfold.

Finnmark lå langt tilbake for det sørlige Norge i økonomisk henseende og manglet kapital til å følge med.

Da finnmarksfangsten tok slutt, måtte man se seg om etter nye felter, og verftseier Christensen i Sandefjord sendte i 1905 et flytende kokeri, «Admiralen», for å prøve fangst i Sørishavet, og dermed innledet han det eventyr som sørishavsfangsten har vært. Den har innbrakt landet et par milliarder kroner og skaffet det daglige brød til tusener av mennesker.

Det vil føre for langt å gå nærmere inn på Storbritannias vellykte forsøk på å legge under seg de forskjellige hvalfelter sørpå for på den måten å skattlegge den norske hvalfangst.

I midten av tyveårene ga en ny oppfinnelse fangsten et kolossalt støt framover. Det var den moderne opphalingslipp som muliggjorde fangst på det åpne hav uavhengig av engelsk kontrolleredende myndighet. Hele hvalen kunde trekkes opp på dekk og bearbeides selv i den uroligste sjø.

Det ble no en enda raskere utvikling, og i 1931, da den norske flåte var på det største, besto den av 33 kokerier, hvorav flere nybygninger på 20—25 000 tonn, 189 hvalbåter og 5 svære transportskip. Hele flåten var på 350 000 br. reg. tonn.

Finnhvalfangsten i Nordishavet fra 1864 til 1904 var 100 % norsk. I Sørishavet derimot har Norge etter hvert mistet hegemoniet. Engelsk kapital er for en stor del satt inn i hvalfangsten, Tyskland og Japan er også kommet til i de senere år.

De engelske selskaper var representert i Norge ved norske

disponenter og rustet ut fra norske havner, og benyttet norsk mannskap, så helt til 1935 var mannskapene 100 % norsk.

Tyskland og Japan begynte å fange med egne mannskaper, og i sesongen 1937—38 var bare 68 % av samtlige hvalfangere norske med vel 11 000 mann.

Norge eide dog den største og mest moderne hvalfangerflåte i hele verden. Det er store verdier som her hentes heim. Den norske fangst for det siste år som man har oppgave fra, var på 36,5 millioner kroner. Fra 1920—1939 har Norge produsert hvalolje for 1 320 millioner kroner.

Det er utbetalt norske mannskaper 458 millioner kroner. I skatter er betalt 71 millioner. De mekaniske verksteder har fått arbeid for 170 millioner kroner. Disse tall viser hvilken betydning bedriften har for landet.

Man kan vel si at det for hvalbestanden var ønskelig at det no ikke ble mer utvidelse i denne fangst. Krigen bringer med seg en fredning, og Sørishavet vil nok for lang tid framover være en råstoffkilde for Europas fettforsyning, og når krigen er forbi, vil norsk foretaksomhet fremdeles her få et virkefelt.

I Nordishavet er selfangsten den viktigste. Denne næring kan ikke på noen måte sammenliknes med hvalfangsten hva utbyttet angår.

Hvalfangerne i gamle dager lærte seg å bygge sterke nok skuter til å trosse drivisen, og fra 1700-årene ble det drevet selfangst i Vesterisen. Men Norge var ikke meget med. Det var Svend Foyn som satte fangst av grønlandssæl i sving i 1847, altså før han oppfant granatharpunen. Det var skip fra kystbyene på Østlandet som opptok konkurransen med hell, og nordmennene har i en årrekke beholdt Vesterisen for seg selv. Året 1866 deltok 15 norske, 22 britiske, 5 danske og 5 tyske skip i denne fangst. I 1886 fantes et mindre antall britiske skip i fangsten, og ikke mange årene etter trakk de britiske selfangere seg helt tilbake, og nordmenn ble alene.

Etter hvert er Østlandets selfangst gått over til sunnmøringene, som sammen med nordlendingene no driver denne fangst.

Ishavsfangsten er drevet i Nord-Norge siden begynnelsen av forrige århundre. Først var det vinterekspedisjoner etter russisk mønster, men en gikk snart over til sommerfangst på hvalross og sel. Skipene holdt i lang tid til rundt Svalbard og til dels i Vesterisen, men etter hvert utvidet de sitt fangstfelt. Siden 1867 drev de ved Novaja Semlja, og noen år senere ble isen i Kvitehavets munning alminnelig søkt.

Vår viktigste ishavsby er Tromsø. Omtrent halvparten av selfangerflåten hører heime i Troms fylke, som god nr. 2 kommer Ålesund med omliggende herreder. Møre og Romsdal fylke har i det hele ikke langt fra den andre halvpart av flåten. Utenfor disse 2 fylker er det i grunnen bare Hammerfest som har noen selfangst av betydning.

Dessverre var denne vår viktigste ishavsnæring i tilbakegang. Mens vi i 1929 hadde 160 fartøyer i selfangst, deltok i 1939 bare 64 fartøyer. Det er en veldig tilbakegang. I løpet av de siste 15 år har vi mistet 106 skuter ved forlis.

Det å drive selfangst vil i utpreget grad si å leve farlig. Det krever sterke krefter og sterke nerver, og våre ishavsfolk er en utvalgt rase som vi kan være stolte av.

Hvor stor risikoen er i ishavsfangsten, går tydelig fram av forlisprosenten. Den laveste forlisprosent i de siste 15 år hadde vi i 1937, da forliste bare 2,4 % av flåten, men året før, i 1936, forliste 10,3 % og i 1939, som var et særlig ondt år, forliste 14,1 %. Av de 64 selfangere som da dro ut forliste de 9. Mannskapene blir dog ofte reddet av andre fartøyer heldigvis, men i tre tilfelle omkom alle. Norge er et av de få land som har formådd å gjøre de veldige arktiske områder til gjenstand for økonomisk utnyttelse. Vår geografiske beliggenhet gir oss særlig betingelser for ishavsfangsten.

Denne fangst ligger for oss nordmenn, som har de beste betingelser for å drive den.

Den nasjonale regjering vil ha sin oppmerksomhet rettet på utviklingen av denne fangst, ikke minst på grunn av de interesser vi har ellers i ishavet.

Endelig har vi våre overvintrende fangstfolk på Svalbard, Grønland og Jan Mayen. Det er ikke noen betydelig næringsveg, det dreier seg bare om 40—50 mann. De lever under hardere vilkår enn noen annen i verden, avstengt hele året fra omverdenen, i mørke og kulde. Med sitt hundespenn farer de over umåtelige strekninger og nyttiggjør disse ved fangst av rev og bjørn, og det er ikke småtterier det land bare én mann således legger beslag på. Det er på flere tusen kvadratkilometer.

De er sivilisasjonens utposter og er alltid pionérer i polarlandets utvikling. De skaffer til veie verdifulle opplysninger om naturforhold og dyrelivet i de områder hvor fangsten foregår. Det arbeid de utfører har vært så altfor lite påaktet. De gamle partipolitikere var nærmest brydd av disse folkene, og gjorde svært lite for å støtte dem. Vi minnes Grønlandssaken og den ynkelige holdning som partipolitikkerne hadde. Det var tegn på nasjonalt forfall.

Nordishavet og landet omkring det hører til Norges livsrom, og Nasjonal Samling vil støtte opp om denne fangstvirksomhet.

Forholdene har gjort at hvalfangst og selfangst ikke drives under krigen, men overvintrerne driver som før. Sin interesse for disse folk har Nasjonal Samling vist ved å sende skute over til dem både i 1940 og 1941, tross krig og blokade. Skutene kom fram og fikk avlevert provianten, men ble senere kapret av fienden.

Jeg skal no si noen ord om våre fiskerier, som drives like iherdig som før.

For noen årtier tilbake forsynte vi halve Europa med fisk, men inntil krigen fisket utlendingene mer selv, og det like inntil vår egen kyst.

Mens de andre drev sitt fiske langt fra heimlandet, så å si har industrialisert fisket med trålere, foregår vårt fiske som et utpreget kyst- og fjordfiske. Norge har bare noen få trålere som arbeidet på bankene utenfor territorialgrensen ved Island, Bjørnøya, Svalbard, Grønland og Ishavet. Vi har den fordel framfor utlandet at vi har en selveiende fiskeribefolkning, som ikke lett lar seg fordrive, selv om inntektene er minimale. Det er en småbrukerstand som bor langs kysten, inne i fjordene, ute langs strendene, på holmene og øyene, og mange har et lite småbruk ved siden av. Denne næring har en 1 000-årig tradisjon bygd opp på personlig økonomisk ansvar, enkeltvis eller i båtlag. Vi hadde 125 000 mann som drev fiske.

Den kapital som disse driver med er betydelig. Verdien av dekkede fartøyer og åpne båter ble i 1937 anslått til 150 millioner kroner og fiskeredskapene til 35 millioner kroner. Tar man med alle anlegg som hermetikkfabrikker, sildoljefabrikker osv., anlegg for tilvirkning, lager, transportflåten, agndampere osv., blir det beløp som er lagt ned i fiskeribedriften nærmere 500 millioner kroner. Det er intet land i Europa hvor fiskerinæringen spiller så stor rolle i samfunns-husholdningen som i Norge, bortsett fra Island.

I Europa er Norge den største fiskerinasjon. Vi fisket i 1938 rundt regnet 1 million tonn, omtrent det samme som England og Skottland tilsammen. Tyskland var nr. 3 med rundt 500 000 tonn, så kom Island med 226 000 tonn, og da er de viktigste nevnt. Sverige f. eks. fisket bare ca. 104 000 tonn eller tiendeparten av vårt kvantum. Tross Norge hadde det største mengdeutbytte blant disse land og brakte til lands 30 % av det totale fangstkvanrum, var verdien av Norges andel liten, nemlig 9 % av den totale verdi.

Den samlede danske fangst var 88 000 tonn, altså snaut trettendeparten, men verdien var 43 mill. eller nesten halvparten av den norske.

Sverige, hvis fangst var tiendeparten, fikk 32 millioner svenske kroner eller i norske nesten halvparten, og England med omtrent samme fangst som Norge ga et utbytte på 325 millioner kroner eller over det tredobbelte.

Dette hadde flere årsaker, men skyldtes vesentlig for det første at Norge fisket forholdsvis meget sild, og for det andre at en vesentlig del av våre fiskeprodukter ble solgt i saltet og tørret tilstand.

Norge bruker bare 10—20 % til eget konsum, og resten må eksporteres. Fisk og fiskeprodukter er derfor vår 3. største eksportnæring.

Vi eksporterte i 1939 fisk for 85½ million, fiskehermetikk for 30 millioner, sild og fiskemel for 16 millioner og tran for 9 millioner kroner. Vårt eget forbruk var anslått til 60 millioner kroner. Tilsammen 200 millioner kroner.

Av den sild som vi fanger blir noe solgt fersk på heime-markedet og noe eksportert fersk, og det som man ikke kan salte blir levert til sildoljefabrikkene, som overtar all overskuddssild. Silda representerer en tredjedel av verdien. For sildefiskerne har det vært så noenlunde fortjeneste. Så har vi en mengde annen fisk utenom torskefiskene som flyndre, makrell og brisling osv., som utgjør en tredjedel av verdien. Disse fisker betinger en høyere pris. Og igjen står torskefiskeriene. Her ble det vesentlig tilvirket til stokkfisk eller klippfisk som for hundrer av år siden.

Det er avsetningen av dette siste som hadde de største vanskeligheter og satte hele Nord-Norge i permanent krise-tilstand.

Situasjonen i fiskerifylkene har lenge vært slik, at det for noen hver må stå som en gåte hvordan befolkningen med de inntekter som ble levnet den virkelig kunne slå seg igjen-nom. At de klarte det skyldtes en enestående tilpasnings-

evne, en sparsommelighet og resignasjon som for de aller fleste synes helt utrolig.

Skattestatistikken for 1939—40, som altså omfatter et år som av de fleste befolkningslag ble karakterisert som «et godt år», viser for fiskernes vedkommende tall som må kalles forferdende. Statistikken viser nemlig at blant fiskerne på Sørlandet og Østlandet, som har den høyst antatte inntekt blant landets aktive fiskere, står Vest-Agder med 1 277 kroner. Som nr. 2 kommer fiskerne i Østfold med en årsinntekt på 1153 kroner, deretter følger Aust-Agder og Rogaland og Vestfold med ca. 900 kroner.

Fra Hordaland og nordover blir beløpene betydelig mindre. I Hordaland er summen vel 700, i Møre og Romsdal ca. 600, Sogn og Fjordane og begge Trøndelagsfylkene mellom 4 og 500, Troms mellom 4 og 500, Nordland vel 500 og Finnmark 600 kroner.

Altså toppen henimot 1300 og minimum vel 400 kroner om året.

Hvilken sum av savn og resignasjon må ikke disse tall innebære. Og det gjelder den stand som kanskje sliter verre enn noen annen og hvis farefulle yrke dessuten rommer den største risiko for liv og helse.

Disse avslørende tall burde vekke dem til ettertanke her sør, som kommer med det forslitte «vi hadde det så godt».

Bruttoutbyttet på første hånd, altså det fiskerne har fått, varierer fra 60 til 100 millioner kroner etter fangstens størrelse. Fiskeriene er rike og gir år om annet betydelige og tilfredsstillende resultater med hensyn til fangstens størrelse, og den enkelte fiskers utbytte varierer både i mengde og penger, men tatt under ett var fiskernes andel i utbyttet gjennomsnittlig langt under det som de fleste arbeidere ellers tjener.

I 1939 var det i landet 124 000 mann som drev fiske. Herav som eneste erverv 36 700, som hovederverv 46 400 og som bierverv 41 000.

Den største betydning som næringveg har fiske og fangst i de 3 nordlige fylker Nordland, Troms og Finnmark. Tar man fylkene under ett, så var i fiskeriyrket beskjeftiget henholdsvis ca. 30, 40 og 40 % av antall menn. Ser man på land-distriktene bare, så var hele 44 % av mennene beskjeftiget med fiske i Nordland, 56 % i Troms og 50 % i Finnmark.

Jo lenger nord en kommer, blir mulighetene for bierverv mindre, og derfor er i Finnmark forholdet det at fiske er hovedervert eller eneste ervert. Man har regnet ut at hele 90 % av befolkningen her nord var avhengig av fisket. Levevilkårene for fiskerne var ytterst små. Regnet etter den målestokk en bruker her sør kan en fristes til å si at de ikke engang var levelige. Et vink om dette gir tuberkulosestatistikken, som viser at sykdommen er mest utbredt i de 3 nordligste fylker.

De priser som ble betalt til fiskerne, altså førstehandsverdien, var de laveste i Europa.

I årene før den forrige verdenskrig sto fiskerbefolkningen seg meget godt økonomisk. Fiskernes kår bedret seg fra år til år inntil krigen brøt ut. I krigsårene fikk så fiskerbefolkningen en kort tid nyte godt av høykonjunktur, men til gjengjeld ble fiskerne rammet av nedgangstiden på et langt tidligere stadium enn de øvrige næringer, og krisen i fiskeriene tok sin begynnelse alt i 1920.

De land som fra før av hadde fiskerier som eksportnæringsveg utvidet sine fiskerier, og de land som importerte la an på å være mest mulig selvforsynt. Island økte således sin produksjon fra 20 000 tonn klippfisk i 1914 til 60—70 000 tonn for få år tilbake.

Økonomiske kriser og valutavanskeligheter var det i de land som har vært hovedmarkeder for norsk fiskeutførsel, Spania, Portugal, Italia og Sør-Amerika. Prisnivået her heime steg, men prisene på tørrfisk og klippfisk steg ikke i forhold til utgiftene. Der var også hindringer i en eller annen form av toll og importrestriksjoner. England begynte

med kvotesystemet, og til alt kom den uheldige utenrikspolitikk som ble ført, folkeforbundspolitikken som førte til sanksjoner overfor Italia. Folkefrontpolitikken overfor Spania førte til at eksporten dit ble mindre. Bare sanksjonspolitikken mot Italia kostet de norske fiskere et tap på flere millioner kroner. Partipolitikerne hadde tenkt at det lille Norge skulde bli holdt skadesløs på en eller annen måte for denne innblanding i stormaktspolitikken, men her ble de sørgelig skuffet. De kunde ikke engang få takk for hjelpen, for det ble ingen hjelp, da politikken ikke førte fram.

Med alt dette var fiskerne brakt i den stilling at staten måtte tre støttende til med bidrag. For 1936 ble bevilget 3 millioner, for 1937 5 millioner, men dette beløp viste seg å være for lite så der måtte etterbevilges 1 million, for 1938 ble bevilget 7 millioner og for 1939 12 millioner.

Denne støtte til fiskerne måtte de ha for i det hele tatt å kunne eksistere på et minimum. Dessuten bevilget staten bidrag til kjøp av redskaper og båter.

Før krigen satt man inne med så store lager av klippfisk og tørrfisk at man for alvor overveide å male opp fisken, da man anså det for umulig å bli kvitt den. Dette vilde igjen ha gitt landet et tap på mange millioner.

For budsjetterminen 1939—40 var det bevilget 15 millioner til overtagelse av klippfisklager, og det ekstraordinære budsjett til støtte av torskefiskeriene var dette år på 36½ million kroner.

Det var ikke lyse utsikter for tiden framover, det var ingen som kunde si hva som skulde gjøres for å bringe fiskeriene på fote. Det ble nedsatt en komité til behandling av fiskerienes lønnsomhet som etter flere års arbeid ga sin innstilling i 1937. Man leter her forgjeves for å finne positive forslag. Og det var heller ikke så lett når utlandet ikke vilde ha fisken. I virkeligheten var forholdet det at staten måtte kjøpe båt, yte bidrag til å få fisken opp av sjøen, videre bidrag til å få avsatt fisken og til sist måtte staten kjøpe

fisken ut av landet. I Nasjonal Samlings program heter det i punkt 17:

«Fiskerne støttes ved hjelp til organisert samdrift, ved arbeid for bedre fiskeprodukter, bedre organisert utførsel, økt innenlandsk omsetning, modernisering av oppbevaringsmåter og transporten samt gjeldsordningen og lettet overgang for fiskere til jordbruk.»

Og i punkt 28: «Det stakes opp klare linjer for en målbevisst handels- og utenrikspolitikk», og i punkt 30: «Utenrikspolitikken skal søke tilknytning til rase-, kultur- og interessebeslektede folk verden over for særlig på denne fellesgrunn å gjøre innsats i folkenes verdensfellesskap.»

Det var et historisk lofotfiske i aprildagene 1940. Engelske undervannsbåter og krigsskip dukket opp på fiskehavet, og fiskerne skyndte seg å dra heim, fisket var ferdig for det år.

Det var siste gang dette fisket ble drevet med statstilskudd til fiskerne. Etter at krigen i Norge var slutt, ble det utbetalt til fiskerne de beløp som var bevilget for sesongen, og trygdeordningen ble opphevet fra 1. juli 1940.

Det ble fastsatt minstepriser for alle produkter til innenlandsk forbruk og faste priser på alle produkter som skal eksporteres. Dermed er man kommet bort fra den demoraliserende statsforsorg, og fiskerne ble satt i stand til å stå på egne bein.

Ferskfiskprisene ble forhøyet med 40 % og prisen på fisk til salting og hending med om lag 105 %. Lever 33 %, hyselever 25 %, seilever 17 % og hoder 60 %. Det viste seg at fiskerne ikke lot seg lokke av de gode arbeidsmuligheter rundt om på de mange anlegg med god fortjeneste og ingen risiko for liv og eiendom. De tok opp kampen med naturkreftene under mer vanskelige og farefulle omstendigheter enn ellers, og lofotfisket 1941 hadde fiskerne grunn til å være fornøyd med. De lotter som da ble utbetalt var større enn noengang før, kr. 1 273,00 i gjennomsnitt etter at båtlottene var trukket.

Ved besettelsen av landet ble så å si alle forbindelser avskåret. Først litt etter litt kom samhandelen i stand med andre land, først med Tyskland og senere med andre land på kontinentet.

De gamle markeder for tørrfisk, salt- og klippfisk måtte for en stor del anses stengt, enten på grunn av blokade eller av valutamessige grunner. En enkel omlegning av eksporten av denne vare til Tyskland var ikke mulig. Tyskland vilde ikke ha fisk i den primitiv konserverte form som stokk- eller klippfisk, men fordret et høyverdig produkt konservert på den mest moderne måte, en fisk som tross konservering beholdt den friske fiskesmak og næringsverdi.

Handelsavtaler ble truffet med priser til den foredlingsindustri som fra no av ble bygd opp, først i Trondheim og siden lenger oppover kysten. Mens vi tidligere hadde vanskeligheter med å få avsatt fisken, enten det no var som ferskfisk eller tørrfisk, var Tyskland rede til å ta all den fisk vi kunde levere frossen, og prisen var stipulert således at den ga fiskeren en rimelig fortjeneste.

Forat vi skulle kunne makte å eksportere den forutsatte mengde, forpliktet tyskerne seg til foruten det dypfrysingsanlegg som allerede var i drift i Trondheim, å opprette ytterligere slike anlegg, liksom et fabrikkskip skulde plaseres i de til enhver tid gunstigste fiskevær.

Med ett slag er fiskeriene forvandlet fra en underskuddsbedrift til en lønnsom. Det virker nesten paradoksalt at denne omlegging finner sted i en krigstid.

Det har lenge vært klart for mange at ferskfiskleveransen måtte økes, men hindringene har vært for store tidligere. No da trålingen er innstilt, har vi en stor fordel. Vi kan ta fisken opp av sjøen utenfor stuedøren, få den hurtig i land og la den gjennomgå en moderne teknisk behandling ved filetskjæring og frysning mens den enno er blodfersk. No gjennomføres moderniseringen i et raskt tempo, nye store fiskeetablissementer vokser opp på strategiske punkter

fiskerimessig sett, fryserier utvides og bygges og nye arbeidsmuligheter skapes i by og bygd.

Samtidig med disse bestrebelser for å bedre mulighetene for omsetning gjøres fra statens side forsøk med nye fangstredskaper for å bedre fiskets lønnsomhet.

Fiske med line er dyrt, det går en masse sild til agn, og denne sild kan brukes i folkehusholdningen. Garnfisket faller også kostbart.

Det er ikke småtterier av fiskeredskaper som er brukt her i landet. Av statistikken for 1938 går det fram at vi hadde noe nær 600 000 torskegarn, godt og vel en kvart million sildegarn, en halv million hummerteiner — foruten tusener på tusener av alle slags nøter, vad, tråler, liner og ruser. Verdien av alle redskaper ble i 1938 beregnet til 42 millioner kroner. Det er således en meget betydelig kapital som er investert i fiskeriene i form av redskaper, og en kapital som må fornyes oftere enn andre kapitalgjenstander. Noen sikker oversikt over hva det hvert år brukes til kjøp av fiskeriredskaper har vi ikke, men det antas å ligge omkring 15 millioner kroner.

Jeg skal her vise et par eksempler på hva redskapskontoen betyr for fiskerne. Vi tar først vårtorskefisket i Finnmark. Etter fiskeridirektørens driftøkonomiske beregninger utgjorde redskapskontoen i 1938 17 % av den samlede fangstverdi. Til dette kommer agnkontoen som utgjorde 20 %, slik at selve fangstapparatet — bortsett fra båt og brensel og mannskap — slukte 37 % av fangstens verdi. Under Lofotfisket i 1938 ble redskapskontoen beregnet til 15,6 %, til dette kommer agnkontoen med 9,5 %, tilsammen 25,1 %.

På Lofothavet forbrukes det i løpet av noen vintermåneder redskaper for omkring 2½ million kroner. Det er åpenbart at kan man her finne fram til billigere og mer effektive fiskemetoder, så vil det kunne spares og inntjenes veldige beløp. Det må også huskes at råstoffene til redskapene for den aller største del må importeres.

Idéen om redskaper som fisker billigere og bedre er ikke ny, men motviljen mot alt nytt fra fiskernes side har klart å holde dem borte endog fra forsøksstadiet.

Fiskerne har holdt på de gamle former av frykt for at nye metoder skulde rive opp i bestående forhold, av frykt for at det nye vilde bringe større ulykker enn fordeler og at store deler av befolkningen skulde bli revet løs fra sitt virke og fra sin tradisjonsbundne næringsveg.

Det var kamp mot linene da de ble innført, protest mot dampskipene i fisketiden, protest mot motoren som man mente vilde jage fisken, og sånn har det vært med alt nytt.

Under det kapitalistiske system var det rimelig og riktig at de gjorde det, da rasjonalisering førte til at de ble uten beskjefthet og kom i nød.

Med nasjonalsosialistisk system, hvor man først og fremst tenker på folkenytten, vil det bli sørget for at alle blir beskjefthet. Hvis det skulde bli for mange fiskere, vil de overtallige bli beskjefthet på annen måte, enten ved jordbruk eller industri.

Fiskerne har i denne krigens tid mange vanskeligheter i tillegg til de farer og vanskeligheter som fisket på vår værharde kyst medfører. No kommer til dette krigens følger, som minefarc, luftangrep, slokning av havnefyrene og sterk innskrenkning i fyrbelysningen for øvrig. Tross disse vansker driver de sitt yrke like modig og energisk som før. Vi skal huske dette vi andre som har et mer rolig yrke.

Fiskernes slit nyter vi godt av hver eneste husholdning i landet, ingen kan unnvære fisken og silda.

Sildolje og tran spiller en avgjørende rolle for vår fettforsyning, sildemel og fiskemel danner sammen med forcellulosen vår eneste tilgjengelige erstatning for tidligere importerte forstoffer, og svikt i fangsten betyr mindre produksjon av kjøtt som av smør og andre melkeprodukter, og vil betinge økte ernæringsvanskeligheter som vil ramme oss alle.